

‘uit confrontatie haal ik scherpte en nieuwe ideeën’

Al vanaf haar afstuderen heeft Marlies Rohmer een eigen bureau en bouwt ze vastberaden aan de toekomst. Niet alleen haar eigen toekomst, maar ook van de mensen voor wie ze bouwt en de mensen waarmee ze samenwerkt. ‘Bouwen voor de Next Generation’ heet het boekwerk dat veel van haar gedachtegoed en werk bundelt. Het toont haar maatschappelijke bevoegdheid, haar passie voor haar vak, haar gedrevenheid en doortastendheid. Het laat ook zien dat architectuur een nieuw gezicht krijgt wanneer in een dergelijke context wordt gecreëerd. Next Generation Architecture, van Hollandse bodem.

dierenarts

‘Ik heb nooit architect willen worden. Opgegroeid in een artsenfamilie wilde ik het liefst dierenarts worden. In de paardenindustrie; ik heb veel military gereden. Dat zag ik als mijn wereld, mijn toekomst. Dat werd anders toen ik voor de derde keer werd uitgeloot voor diergeneeskunde.’

‘Altijd was ik bezig met kamers verbouwen en inrichten, maquettes en tekeningen maken. Dus besloot ik achter mijn andere hobby aan te gaan en overwoog de kunstacademie. Bij de academie keken ze naar mijn werk en zeiden ‘Leuk, maar wat denk je hier nou bij?’ ‘Nou, niks, dat heb ik gewoon zo gemaakt!’ Dat klikte dus ook niet helemaal. Nog steeds viel het kwartje niet.’

‘Het moment kwam dat mijn middelbare schoolvriend Ruurd Roorda zei: ‘Kom eens in Delft kijken’. Hij studeerde daar bouwkunde. Ik stapte de maquettehal binnen en dacht ‘dit is het’. Ik weet nog precies de plek waar ik stond. Het was 1978 en ik had mijn vak gevonden.’

meerdimensionaal

‘De architectuur is meerdimensionaal: ik ben een doener en een denker, en daarom past het goed bij mij. De opleiding in Delft was geweldig: Bakema, Hertzberger, Koolhaas, Aldo van Eijk en Weber. Ik ben een kind van Rem en Herman. Koolhaas met zijn ‘low culture, high culture’, nu dan meer gelinkt naar het dagelijkse leven... Eigenlijk ben ik daar nog steeds mee bezig als je naar ‘Bouwen voor de Next Generation’ kijkt. En bij Hertzberger heb ik de menselijke maat en betrokkenheid bij de gebruiker herkend. Twee ogenschijnlijk tegengestelde werelden, die ik in mijn werk combineer.’

‘Tijdens mijn studie heb ik alle tekencursussen gevolgd: mooie visualisaties, daar heb ik, toen ik net mijn eigen bureau startte, mijn brood nog mee verdiend, naast mijn eigen opdrachten.’

Stedenbouwkundige studies doen en daar dan prachtige visualisaties van maken: vastgoedbedrijven gaven daar wel opdrachten voor.’

werkervaring

‘Mijn enige werkervaring is een stageperiode bij Rem Koolhaas. Koolhaas was mijn grote voorbeeld, ik heb me totaal in zijn werk en teksten verdiept. Dat was toch een heel moeilijke periode. Om te werken voor iemand die je als je held beschouwt en ook te kunnen doen wat je zelf het beste vindt.’ ‘Ik heb ontzettend moeten afkicken van deze eerste werkervaring. Nadat ik ben afgestudeerd, heb ik heel moedwillig een eigen pad gekozen. Ben prijsvragen gaan doen, een eigen bureau opgezet, heb de breedte opgezocht. Koolhaas volg ik natuurlijk nog steeds, al ben ik er niet meer zo intensief mee bezig.’

Marlies Rohmer (1957) studeerde architectuur aan de TU Delft en begon direct na haar afstuderen in 1986 met Architectenbureau Marlies Rohmer. Aan het eind van de jaren tachtig was er een kortstondig samenwerkingsverband met Marian van der Waals en Anke Zeinstra onder de naam Dynamo Architecten. Het bureau is momenteel gevestigd aan de KNSM-laan in Amsterdam en heeft vijftig medewerkers. Binnen het bureau zijn de jongerencultuur, multi-culturele samenleving en ouderencultuur continu onderwerp van onderzoek. Met name op het gebied van scholenbouw heeft het bureau al menige prijs of nominatie mogen ontvangen, waaronder de Nederlandse Scholenbouwprijs (prijs in 2002, nominatie in 2006) en de prijs van het International Forum of Educational Architecture in 2003. In april 2007 verschijnt 'Bouwen voor de Next Generation', waarin de visie op de positie van de jeugd in de maatschappij en de rol die architectuur en stedenbouw kunnen spelen voor deze generatie, worden uitgediept. Marlies Rohmer geeft regelmatig lezingen en is (gast)docent op universiteiten en academies.

solo

'Al heel snel na mijn afstuderen in 1986 ben ik solo gegaan: één hoog achter, later samen met Art Zaaijer twee bureaus onder één dak. In die tijd heb ik heel erg geacquireerd: met de gele gids en dan beginnen bij de a van ABN Amro. 'Meneer de projectontwikkelaar, mag ik mijn afstudeerwerk even laten zien?' Ze lieten je wel langskomen. Zo heb ik freelance voor een aantal buitenlandse kantoren van ABN Amro gewerkt, schetsen gemaakt die dan door plaatselijke architecten werden uitgewerkt.' 'Maar ook op pad gaan. Overal waar een container op straat stond, roepen 'heeft u nog een architect nodig?' Zo kreeg ik een interieuropdracht en ook mijn eerste architectuuropdracht: een dakkapel. Heel geleidelijk is die opdrachtenportefeuille opgebouwd, tot ik in 1991 mijn eerste grote opdracht kreeg: het gebied Keizersstraat in Amsterdam. De

gemeente wilde me wel op de lijst zetten en bij de presentatie heb ik werkelijk alle registers opengegooid. Het voelde als een godswonder dat ik als starter deze opdracht heb gekregen.'

swingende machine

'Mensen zeggen 'wat ben je goed georganiseerd'. Ik vind het heel belangrijk dat we naar opdrachtgevers toe professioneel overkomen. Dat is een kwestie van heel veel standaardiseren: brieven, tekeningen, verslagen, werkmethoden. Een eigen kennisnet opbouwen. Binnen die kaders kan iedereen zelfstandig zijn eigen ding doen: lesgeven, bij andere bureaus over de vloer. Eigenlijk hebben we hier een heel open structuur.' 'Het moeilijkst is om mensen te vinden die een eigenheid en eigenwijsheid hebben en tegelijkertijd goed kunnen samenwerken. Ik ben niet uit op een

Multicultureel centrum met gebedsruimtes Amsterdam voor Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer.

Masterplan en uitwerking
Dobbelmanterrein Nijmegen voor
de Principaal

veelheid aan handschriften binnen ons werk. Daarom niet meer dan dertig man en projecten die van het grootste gebaar tot het kleinste detail worden uitgewerkt. Grote projecten, maar ook heel kleine. We zijn hier echte bouwers. Ik vind dat we een ontzettend leuke club hebben, een swingende machine.' 'Een medewerker zei eens 'Jij bent waanzinnig makkelijk en moeilijk tegelijk'. Ik kan iemand in het diepe gooien en vrijlaten. Maar tegelijkertijd ben ik extreem perfectionistisch en heb ik heel specifieke ideeën. Daar kan ik heel overheersend in zijn en daar moet je tegen kunnen. Ik ben er niet op uit om mensen persoonlijk te kwetsen als ik zeg 'wat een oubollige onzin'. Dat soort opmerkingen is altijd bedoeld om een plan – maar ook de persoon – naar een hoger niveau te trekken. Want uiteindelijk is mijn grootste hobby mensen opleiden en het beste in deze mensen naar boven halen.'

confrontatie

'Less is less, more is more. Als alle ingrediënten goed zijn en je hebt een goed team in de keuken, dan kan je samen heerlijke gerechten maken. Een project wordt zo goed als de samenwerking in het team en met je opdrachtgever. Ik houd van scherpe opdrachtgevers: uit confrontatie kan ik scherpte en nieuwe ideeën putten.'

'Bewoners en gebruikers moet je ook betrekken bij je plan. In mee-ontwerpen geloof ik niet zo, architectuur is een vak. Soms kan humor een manier zijn om erachter te komen wat er speelt. Zo hebben we eens buurtbewoners een patchwork laten maken van elementen die wij hadden bedacht. Het leek een spel: de bewoners konden met die elementen schuiven, om zo een eigen openbare ruimte te creëren. Het bleek een ultieme list, die uiteindelijk ook de besluitvorming heeft versneld.'

Waterwoningen IJburg voor
Waterbuurt-West

'Om met gebruikers te werken bij het maken van een gebouw is een heel leuke ervaring. Voor een dagverblijf van geestelijk gehandicapten, De Zeester in Noordwijk, zijn de keramische elementen voor de ramen gemaakt bij Cor Unum, waar ze ook werken met zwakzinnigen. Een mooi cirkeltje rond.'

casco en huid

'We zijn hier heel erg bezig met details, materialen, bouwmethoden. In onze portefeuille zitten veel schoolgebouwen. Daar zie je dat de ontwikkelingen in het onderwijs veel sneller gaan dan je kunt ontwerpen: je moet flexibiliteit in het ruimtegebruik creëren. Energie gaat zitten in bijvoorbeeld een bijzonder trappenhuis of tribune, een sporttoren.'

'Een andere tactiek is om een neutraliteit in het project te bouwen door een prachtig casco te bouwen met een heel specifieke huid. De gevel als een jurk: als gebouwen langer mee moeten gaan, is het wel prettig dat je de huid kunt loskoppelen. Je maakt een prachtig gedetailleerd kledingstuk, specifiek voor functie en de stedenbouwkundige situatie van dat moment.'

'Ik geloof zeker in prefab. Door repetitie kan je geld winnen, dat je vervolgens kunt gebruiken om prachtige details met zeggingskracht terug te krijgen. Ik hou bijvoorbeeld heel erg van zware reliëfs, maar die hoeven niet zwaar te zijn. Monumentaliteit zoals in het havengebied van Hamburg: heel mooi! We maken overal tekeningen en modellen van. Schetsrol en schetsmaquettes zijn in ons werk heel belangrijk, je kunt er heel vrij mee denken.'

synthese

'Echt detailleren, dat kan niet iedereen meer. Alle bouwproducten komen met cd's met standaard-details, voor je het weet ben je aan het knippen en plakken. Het is voor ons heel belangrijk om te onderzoeken wat er mogelijk is. Natuurlijk kijk ik naar al gebouwde details: ik kijk op dat niveau heel goed wat er om een project heen gebeurt.'

'Je kunt elementen, de expressie, details of materialen vertalen naar je eigen ontwerp. Maar nooit zal ik dat doen op een 'retro' manier. Dat leidt tot ziellose replica's, tot verwarring in de stad. Ik vind dat je ook heel bescheiden bepaalde locaties moet kunnen invullen. Alle lagen van een opgave moeten in een ontwerp worden ondergebracht, er moet synthese zijn. Of ik een perfectionist ben? Dat is onmogelijk in deze tijd. Ik ben bezig om het ultieme te doen, voor mezelf en voor anderen.'

expressie

'Of ik nog wel eens terugdenk aan mijn allereerste ambities? Ik ben nu heel blij dat ik drie keer ben uitgeloot en voor het vak van dierenarts ben behoed. Maar niet voor niets staat het hele kantoor hier vol met beesten. Bijna alles en iedereen typeer ik als dieren. Zoals het beeld *Das Tier* van Armando, dat hier op het terras staat, krijgen ook heel veel van onze gebouwen bepaalde dierlijke of menselijke eigenschappen mee. Dan heb ik het puur over de vorm: ze zijn robuust, drukken iets uit. Een ontroerende lompheid, zoals dit beeld uitstraalt, kan ik ook aan een gebouw meegeven. Die bonkigheid maakt het een aantrekkelijk object. Als je dichterbij komt, verschijnen er details en wordt het beeld aaibaar, zie je hoe het is gemaakt.' 'Net zoals je naar mensen en dieren kunt kijken, zo heeft een gebouw ook expressie of herkenbare verwantschap. Vaak werk ik vanuit een karakteristiek, die inderdaad refereert aan een onbeholpen vogel of een enorme olifant, maar het beest zelf is absoluut niet leidend in mijn werk. Dat soort dingen speelt in mijn hoofd, daar val ik weinig mensen mee lastig.' ← Caroline Kruit

*Houtsmalocatie Amsterdam
voor Delta Forte*

